

3

Ü Ç Ü N C Ü - K İ T A P Ç I K

BELLEK HARİTALARI OLUŞTURMAK

BELLEK HARİTALARI OLUŞTURMAK

Bu kitapçık kimler için hazırlandı?

- Kültürel miras konusunda uzmanlar
- Belediyelerin ilgili müdürlükleri
- Kültürel miras, tarihi çevre ve kentsel dönüşüm gibi alanlarda çalışan sivil toplum örgütleri
- Sivil toplum paydaşları (mahalleliler)
- Haritalama teknolojileriyle çalışanlar

(Kapak görüntüsü)

Harita üzerinde açıklama yapan bir katılımcı

(Bir önceki sayfada yer alan görüntü)

Mobil uygulama, İstanbul Kara Surları'nın UNESCO Dünya Mirası Alanı'nı keşfetmek için kullanılıyor.

Bu kitapçık, aşağıdaki konularda yenilikçi yöntemler geliştirmeniz için hazırlanan altı kitapçıktan üçüncüsüdür:

- Geçmişe günümüzde değer atfetmek
- Mahallelilerle birlikte yerel kültürel miras değerlerini keşfetmek
- Kültürel mirasa ilişkin farklı anlamları, ve mekanlar ve bunların geçmişleriyle ilgili anlatıları dikkate almak
- Kültürel mirası yerel ve yerel olmayan hedef kitlelere sunmak
- Sosyal bütünlüğü güçlendirmek ve kültür turizmi geliştirmek

Bu neden önemli?

Kültürel miras farklı biçimlerde önümüze herhangi bir şey değildir. Geçmiş, günümüzde farklı anlamlar, işlevler kazanarak durmadan yeniden üretilmektedir, ve bu, örneğin müzelerde, kamusal alanlardaki tarihsel simgelerin kullanımında (örneğin heykeller ve anıtlarda), anlattığımız hikâyelerde, kolektif anımsama eylemlerinde ve giderek artan oranda yeni, yaratıcı ve dijital ortamlarda gözlemlenebilir. Kültürel mirası sunmanın yeni yollarını denemek, aynı zamanda geçmişi insanlara yeni yollarla anlatmanın kültürel miras hakkında bilfiil yeni hisler yarattığını kabul etmektir. İnsanlar kültürel mirasın bu tür yeni sunum biçimlerini farklı anlarlar; dolayısıyla bu da onların kültürel miras anlayışlarını ve deneyimlerini etkiler.

Yeni teknolojilerden yararlanmak ayrıca yeni hedef kitlelere ulaşmamıza yardımcı olabilir. Kültürel mirasın kimi yerlerde veya müzelerdeki sunumu geçmişin belirli anlatılarına odaklanabilirken, başka anlatılara odaklanmayabilir. Belirli bir anlatı yerine bir başkasına odaklanmak bazı yerel halklarca ayrımcı algılanabilir. Bu sorunun basit bir çözümü bulunmamakla birlikte bellek uygulamaları farklı insanlara farklı biçimlerde hitap eden çeşitli, hatta çatışmalı anlatıları sunma olanağına sahip olabilir.

“Tüm kültürel miraslar birilerinin kültürel mirasıysa, dolayısıyla mantıken başkalarının kültürel mirası değilse, geçmişten dönüştürülen herhangi bir kültürel miras birilerini tümüyle veya kısmen dışlamış olacaktır.” (Ashworth, 2002)

Ashworth, Gregory J. "Holocaust tourism: the experience of Kraków-Kazimierz." (2002): 363-367.

Yeni teknolojilerin kullanımı bize tek bir kültürel miras yaklaşımı olmadığını göstermemize yardımcı olabilir. Nitekim Birinci Kitapçık'ta açıkladığımız gibi çoğul kültürel miraslar vardır.

Son olarak, mobil harita uygulamaları ve web siteleri gibi yaygın teknolojiler, farklı demografik grupların kültürel mirasa hem katılımlarını hem erişimlerini iyileştirebilir. Gençler, aşına oldukları medya aracılığıyla kültürel mirasla etkileşebilir, engelli bireylerin erişilebilirlik açısından doğru tasarlanmış işlerle etkileşim kurabilmeleri sağlanabilir.

Yeni teknolojilerin bu şekilde kullanılmalarının bir başka nedeni de insanların gündelik yaşantılarındaki mekânları ve alanları kullanma ve bunlarla ilişki kurma yollarını, dahası bunlara kolektif bellek olarak nasıl değer atfedildiğini yakalamaya ve sunmaya çok uygun olmalarıdır. Özellikle haritalama teknikleri sayesinde, örneğin kent gibi bir fiziksel mekanla insanların hikâyeleri, anıları, duyguları, hatta bu mekanla ilgili yaratıcı işler arasında bağlantı kurulabilir.

Bu sayede kentsel alanda çoğul mirasların sergilenmesine olanak tanıyan yeni dijital müdahalelerde bulunabiliyoruz. Bu tür uygulamalar, bir yeri ziyaret edenlerin orada yaşayanların önemsedikleri güzergâhları izlerken bir yandan da bu insanların hatıralarını dinlemelerine, film izlemelerine, fotoğraflara bakmalarına ve güzergâh boyunca yeni tarihler keşfetmelerine olanak veren kent yürüyüşleri gibi yeni kültür turizmi deneyimleri için potansiyel oluşturmaktadır. Bu ayrıca bize kültürel mirasın somut ve somut olmayan boyutları arasında güçlü bağlar kurmamıza imkân sağlamaktadır.

UNESCO'nun somut kültürel mirasla ilgili tanımına resmi sitesinden ulaşabilirsiniz:

<http://www.unesco.org/new/en/cairo/culture/tangible-cultural-heritage/>

Bellek haritası nedir? *Yer ve Mekan*

Bellek haritaları, mahallelilerin ya da yerel halkın anılarında bir şekilde yer edinen veya önemsenen belli yerlerin betimlemesidir. Bu anılar çok çeşitli şekillerde ifade edilebilir: yazılı hikâyeler, ses veya video kayıtları, fotoğraf günlüğü, hatta insanların geçmişle ilgili anılarını hem şiirsel hem belgesel yollarla keşfeden yaratıcı başka yöntemler olabilir. Bellek haritaları oluşturulurken tüm bu anlatımların konumları kamusal alan içerisinde belirlenir, yani bir anlamda 'anılar harita üzerine yerleştirilir', hangi olayların nerede cereyan ettiği gösterilir, ziyaretçilerin yerel halk açısından anlamlı yerleri bulmaları ve deneyimlemeleri sağlanır. GÖRSELLERE İHTİYAÇ VAR

Basit dijital haritalama teknikleri, bu tür hatıraları içinde barındıran ve kısa film gibi farklı mecraların erişilebildiği haritalar oluşturmamıza olanak tanır. Evinizde ya da tarihi bir mahallede yürüyüşe çıktığınızda izleyebileceğiniz bir haritayı düşleyin. Şimdi de bir simgeye tıklayarak birinin tarihi bir mahallede yaşanmış hayat hikâyesinin ses kaydına ya da mahallelilerin anılarıyla ilgili bir filme erişebildiğinizi hayal edin.

İnsanların anılarını haritalar üzerinde göstermenin temel bir nedeni de onları mekanlaştırma gereksinimi ve duyuşal yollarla hatırladığımız düşüncesidir. Geçmişle ilgili hatıralarımız, çoğu zaman belirli zamanlara ve belirli yerlere kuvvetle yerleşmiş görüntüler, sesler, kokular ve görsel ipuçları ile doludur. Bu düşünce, 'mekan' veya salt kendi coğrafyaları ve mimarileri tarafından tanımlanmış harita konumu fikrinin ötesine, daha ziyade 'yer' fikrine gider ki yer, sosyal ilişkiler içinde bulunan ve çevrelerindeki dünyaya göre davranan insanların yaşadığı canlı, nefes alıp veren ortamlardır. Bu ayırt edici özellik, kültürel mirasın çevreye ve bu çevrelerde yaşayan insanlara nasıl katıldığı hakkındaki düşüncenin temel farkını oluşturur. Hem somut (alanlar, binalar, el yapımı eşyalar) hem somut olmayan (bilgi, kültürel formlar, uygulamalar ve beceriler) kültürel miraslar birleşerek yer dediğimiz karışımı meydana getirirler. Bu yaklaşım, hem kültürel miras alanlarının değeri konusunda tek bir resmi görüşten kaçınmak hem de kültürel miras yönetim süreçlerinin, alanlarının anlamlarında ve tarihlerinde sürekli gelişmekte olarak sunmak yerine 'dondurma' eğiliminden kaçınmak konusunda kritik öneme sahiptir. Bunlar 2005 Faro Sözleşmesi ve 2003 UNESCO Somut Olmayan Kültürel Mirasın Korunması Sözleşmesi de dâhil olmak üzere miras yönetimi araçlarıyla ilgili temel kaygılardır. Benzer bir düşünce şekli de yerleri ve alanları her zaman değişim sürecinde olan 'olaylar' olarak görmektir. Kültürel miras uygulamasının bu düşüncüyü yansıtması, üstesinden gelmesi gerekse de alanların farklı tarihlerine ve anlamlarına değer biçmesi, yerlerin canlılığını yakalaması ve kültürel mirası bugünde ve gelecekte anlamlı kılması bağlamında oldukça önemlidir.

UNESCO'nun somut olmayan kültürel mirasla ilgili tanımına resmi sitesinden ulaşabilirsiniz:

<https://ich.unesco.org/en/what-is-intangible-heritage-00003>

Bellek haritaları oluşturma

Bellek haritaları uygulamaları farklı şekillerde olabilir. Örneğin, akıllı telefon uygulaması, müze sergisi, web sitesi veya başka deneysel biçimlerde kullanılabilirler. Hangi medya araçlarında olurlarsa olsunlar, bu haritaları oluşturmak birtakım ortak faktörlerin göz önünde bulundurulmasını kapsayacaktır.

Kimlerle çalışmalı?

Bir bellek haritası oluşturulurken kimleri dâhil etmeli veya etmemeli sorusunun tek bir cevabı yoktur ancak bir grup yerine bir başka grubun dâhil edilmesi, bellek haritasında ifade edilen kültürel mirasın görünümünde belirleyici bir faktör olacaktır. Yerel toplulukların tanımlanmasının ve ulaşılmasının olası teknikleri arasında şunlar yer alır:

- Rastgele karşılaşmalar (potansiyel katılımcılara rastgele yaklaşılr, örneğin sokakta)
- Kartopu yöntemi (biri bir başkasına yönlendirir, bu örneğin ağızdan ağıza ya da doğrudan tanıştirma ile gerçekleşir)
- Yereldeki önemli bazı kurumları hedefleyerek (bu kurumların başındaki liderler yerel halkla iletişimi kolaylaştırır)

Bu konuda daha geniş bilgi için İkinci Kitapçığa bakınız.

Bellek haritası oluşturma'nın bir yolu: yürüyüş etnoğrafisi

'İstanbul'un Dünya Miras Alanları'nı Çoklu Perspektiften Yorumlamak: İstanbul Kara Surları Örneği' isimli projemizde İstanbul Kara Surları ve yakın çevresinde bir yıl boyunca yürüttüğümüz çalışmada sıra dışı yöntemlerle mahallelilerin bakış açılarını öğrenmeye ve kaydetmeye çalıştık. Bu yöntemler arasında farklı etnik köken ya da sosyoekonomik sınıftan tek tek kişilerle ve küçük gruplarla birlikte yürüyerek onlarla konuştuğumuz bir dizi yürüyüş etnoğrafyası vardı. İnsanlarla birlikte yürüyerek aşına oldukları ya da onlara ilginç gelen yerlere ilişkin anılarına odaklanarak, kendi kültürel miraslarına atfettikleri değer hakkında iç görü kazanmayı ve geçmişin bu yeni sunumunu ön plana çıkartmayı umduk.

Yürüyüş söyleşilerinde gündemi katılımcılar belirledi. Projemizin saha çalışması sırasında katılımcılara aşağıdakilere benzeri sorular sorduk:

- Bölgeyle kişisel bağlantılarınız ve anılarınız nelerdir?
- Sizin için kişisel anlamı olan ya da ilginizi çektiği için önemli bulduğunuz yerler var mı?
- Sık sık geçtiğiniz yerler var mı?
- Bölgeyle ilgili hikâyeleri ya da anıları olan tanıdığınız başka kişiler var mı?
- Bu yerlerden bazılarını görmek için bizimle yürüyüşe çıkar ve yürürken bize buraları anlatır mısınız?

Bu, yürüyüşü planlamak için iyi bir çerçeve: İnsanların nereye gitmek isteyeceklerine karar verebilmeleri için bu soruları önceden sormak faydalı olur. Yürüyüş sırasında insanların anlattıklarına göre başka ek sorular da sorabilirsiniz. Biz yürüyüşlerimiz sırasında katılımcıların anlattıklarının ses kaydını aldık ve gösterdikleri yerlerin fotoğraflarını çektik. Yürüyüş sırasında cep telefonun GPS özelliğini kullanarak güzergâhımızı kaydettik ve bunu ses kaydıyla senkronize ettik. Daha sonra bu veriyi kullanarak, ses kaydının harita arayüzü üzerinde nerede kaydedildiğini görmemizi sağlayan bir araştırma aracı oluşturduk.

Yürüyüş etnoğrafisinin çeşitli yararları vardır. İnsanlar kendilerini kendi ortamlarında daha rahat hissederler. Güzergâhı onlar belirleyebiliyorlar ve kendilerini sıradan bir söyleşiye oranla daha rahat hissediyorlar. 'Doğru cevap' verme konusunda daha az kaygı duyuyorlar, çevreyi çok iyi bildikleri ve etrafa aşina oldukları için daha rahat konuşuyorlar. Ayrıca, yürüyüş sırasında geçilen yerlerin değişik özellikleri insanları buralar hakkında konuşmaya teşvik ediyor. Bu da katılımcılardan yaşayan bellekteki yerlerin değişimi ve dönüşümü hakkında pek çok şey öğrenmemizi sağlıyor.

Bir yerle ilgili fikirler yalnızca kentsel ve mimari gelişmelerle değil insanların günlük pratikleri ve yaşadıkları alanları kullanımları ile de oluşmaktadır. Bu 'yer yapan süreçleri' anlamak bizi yerlerin çok katmanlı doğasının nasıl oluştuğunu ve çelişen ancak yerlerin anlaşılabilirliği ve deneyimlenebilirliği, birbirine dolaşmış bakış açılarını daha iyi anlamaya doğru götürebilir.

Sarah Pink'in görsel etnoğrafinin harekete geçirilmesiyle ilgili makalesi şudur:

"Mobilising Visual Ethnography: Making Routes, Making Place and Making Images", 2008, Vol 9, No 3, Art 36

<http://www.qualitative-research.net/index.php/fqs/article/view/1166>

Bu yöntemin bazı zorlukları olabilir. Kimi zaman izlenen güzergâh çok uzun olabilir ve tamamını kaydetmek mümkün olmaz. Örneğin, kimi zaman katılımcılar bizleri kültürel miras alanı sınırlarının dışına çıkardılar. Ne var ki bu bize insanların mekânları ne kullanım biçimlerinin ve tarihleriyle ilgili düşüncelerinin her zaman bu tür 'yapay' sınırlarla sınırlı kalmadığını gösterdi.

Kültürel miras alanından göç ederek farklı bölgelere yerleşmiş olan diaspora gruplar söz konusu olduğunda, geçmiş yaşamlarını düşünmelerini, o günlerde nerelere gittiklerini ve onlar için nerelerin anlamlı olduğunu anlatmalarını istedik. Bu da bize zengin bilgi sağladı ve bu söyleşilere 'bellek yürüyüşü' demeye başladık. İnsanlar genellikle kendi yaşamları ve ait oldukları toplumla bağlantısı olan yerleri ve kendileri için önemli olan tarihsel öyküleri iyi hatırlarlar. Bazen insanlar kendileri için anlamlı olan yerleri resmetmeyi de tercih edebilirler. Bunlar da bellek haritaları için malzeme oluşturabilir.

[Şekil 3] Katılımcılar harita çiziyor

Bu yöntem ayrıca fiziksel hareketliliği kısıtlı, yürüyemeyen veya güç yürüyebilen kişiler için de yararlı olabilir, çünkü bu kişilerin de süreçlere katılımlarını sağlamak için alternatif yaklaşımlar geliştirmek önemlidir.

Sağlık ve güvenlik

Mahallelilerle ya da yerel halkla müze dışında, kamusal veya özel alanlarda birlikte çalışmak bazı riskler içerebilmektedir. Katılımcı yaklaşımlar kimi zaman pek de bilmediğimiz yerlerde bulunmayı ya da ruhsal sorunları olan insanlarla görüşmeler yapmayı beraberinde getirebilir. Katılımcı çalışmayı yürütenlerin bu riskleri değerlendirmeleri, faaliyetlere güvenli sınırlar getirmeleri ve riskleri kabul edilebilir bir düzeye indirmek için süreçler oluşturmaları önemlidir. Örneğin, saha çalışmasını yürütürken, araştırmacıların her zaman iki kişi veya küçük gruplar halinde çalışmalarını, telefonla erişilebilir olmalarını ve programlarının geniş bir ekip tarafından bilinmesini sağladık.

Katılımcıların sınırlarına saygılı olmak

Bellek haritası projesinde katılımcıların tümü aynı şekilde ve aynı kapsamda katkıda bulunamayacaktır. Proje planlanırken, insanların katılımları sırasında zaman ve sorumluluklar (örneğin aile veya iş sorumlulukları), fiziksel yeterlilik veya engelli olma hali, katkıda bulunmaya duyulan ilgi ve motivasyon gibi konulardan kaynaklanan zorluklar yaşayabileceklerini kabul etmelidir. Bu tür kaygılara karşı duyarlı olmak, insanların katılmak için kendi motivasyonlarını fark etmeleri açısından, ayrıca kapsayıcı olmak kaygısıyla yeterince esnek davranmak büyük önem taşımaktadır.

Teknoloji ve bellek haritaları

Bellek haritaları genellikle kültürel miras kurumlarının kolayca erişebilecekleri medyalarda yer alırken bazıları ise kimi gelişmiş teknolojilerin kullanımını içermektedir. Bir başka bölümde, saha çalışması sırasında toplanan anlatıların değerlendirilerek araştırmacılarımızın geliştirdiği bir akıllı telefon uygulamasına yerleştirilmesini anlatacağız. Yine de zaman ve finansman bakımından pahalı olan bu yolun, olası tek yol olmadığını belirtmekte yarar var. Bellek haritalarının özü, mahallelilere ya da yerel halklara ait anıların hedef kitleler tarafından erişilebilen gösterimlere yerleştirebilme kapasitelerindedir. Aslında daha basit bir teknolojik altyapı gerektiren medya türleri de bulunmaktadır; ses ya da video içeren statik müze teşhirleri, metin veya resimler içeren basılı medya ve diğer birçokları gibi. Aşağıda, veri toplamak için bazı temel teknik tavsiyeler sunuyoruz.

Ses ve video kaydı

Dış mekânda ve yerinde kayıt yapmak, ortam gürültüsü ve işlek çevrenin dinamik doğası nedeniyle zordur. Basit ses kayıt cihazları genellikle bu durumlar için uygun değildir, dolayısıyla ya yaka mikrofoni ya da iyi bir yönlü mikrofoni ('tabanca' mikrofoni diye bilinen), ayrıca istenmeyen gürültüyü gidermek veya azaltmak için uygun rüzgâr koruyucusu kullanmanız tavsiye edilir. Aygıtların kullanımından kaynaklanan istenmeyen sesler (ses kayıt cihazları veya kameraların) gömülü şok emen el tutamağı kullanılarak azaltılabilir (bkz. şekil X). Ses ve (özellikle) video kaydı, iyi donanım kullanılarak geliştirilebilir, ne var ki proje bütçelerinin genellikle kısıtlı olması nedeniyle bu tür donanımlara her zaman erişilemez. Bununla birlikte, ayarları kullanarak mevcut donanımın kalitesini maksimize etmeyi öğrenmek (örneğin yüksek kaliteli .wav ses, raw .cr2 formatında görsel veya HD veya 4K video kaydı için) ve mevcut donanıma aşinalık kazanmaları için personele zaman tanımak ve eğitim vermek de aynı derecede önemlidir.

[şekil 4] Profesyonel bir ses kayıt cihazı

GPS

Kayıtları belirli yerlerle ilişkilendirmenin birçok yolu vardır. En basit haliyle, kayıt başlangıç ve bitiş saatlerinin kaydedildiği bir defter tutmak ve kayıt cihazından alınan dosya ismi, yerleri ve kayıtları birbirlerine bağlamak için yeterli olabilir. Yine de daha kesin bir iz takibi için ses ve videoyla birlikte GPS (Global Positioning System - Küresel Konumlandırma Sistemi) kaydı yapılması tavsiye edilebilir. Uzman GPS kayıt cihazları pahalıdır, ancak bir dizi ücretsiz akıllı telefon uygulaması da bu işlevi yerine getirmektedir. GPS ve ses/video kayıtlarının başlangıç ve bitiş zamanlarını ilişkilendirerek, belirli çekimlerin veya görüntülemelerin ne zaman ve nerede çekildiğini kesin olarak göstermek ve bu verileri daha sonra gösterimlerde kullanmak mümkündür.

GBS

Coğrafi Bilgi Sistemleri (GBS), araştırmacılara yazılı, görsel ve bölgesel bilgileri birbirleriyle ilişkilendirerek analiz etme ve değerlendirme imkânı sağlayan mekânsal veri tabanlarıdır. GBS veri tabanlarına dayalı etkileşimli haritalar, yer ve anlatılar arasındaki ilişkileri sunmak için etkili bir ortamdır. Sonuç olarak, GBS aracılığıyla gerçekleştirilen çeşitli uygulamalar, analiz etmek, değerlendirmek, bunun yanı sıra yerin hem somut hem de somut olmayan özelliklerini sunmak için kullanılabilir.

GBS bize çok katmanlı bir bilgi veritabanı sağlar. Bunu göstermek için öncelikle sunmak istediğimiz bilgiyi barındıracak uygun bir harita katmanları sistemi tasarlamamız gerekir. Yerlerin somut ve somut olmayan değerleri dikkate alınırsa, katmanlar fiziksel özelliklerin yanı sıra tarihi ya da kültürel nitelikler de içerebilir. Katman sistemi belirlendikten sonra ilgili veri uygun katmanlar altında gösterilebilir.

Kültürel miras alanlarının çeşitli niteliklerinin GBS tabanlı interaktif harita üzerinde gösterilmesi kapsamında pek çok web sitesi bulunmaktadır.

Kültürel miras alanlarının GBS tabanlı web haritalarıyla sunulmalarının avantajları şunlardır:

- Haritanın kullanıcıları alanı ziyaret etmeden önce yer ve kentsel/kırsal bağlamı hakkında daha iyi fikir edinebilirler
- Kullanıcıya tematik güzergahlar sunulabilir ve önerilebilir
- Alanın ziyaretçilerinin veri tabanına katkısıyla, haritalar, kitle kaynaklı çalışma ile bilgilendirilebilir (daha geniş bilgi için lütfen, katılımcı GBS hakkındaki literatürü inceleyin),
- Videoların, ses kayıtlarının veya metinlerin etkileşimli haritayla bütünleştirilmesi mümkündür ve bu da kullanıcıların siteyle ilgili görsel/yazılı anlatıları keşfetmelerini sağlar,
- Alan ile ilişkili anlamların çoğulluğu sunulabilir.

Kullanıcının GBS veri tabanı deneyimini iyileştirmek için veri tabanında saklanan bilgiyi kullanan tematik güzergâhların veya hikâyelerin görüntülerini, metinlerini, seslerini veya videolarını içeren sunumlar oluşturmak, bu çalışmanın değerini genişletmenin iyi bir yolu olabilir. Çalışmamızda İstanbul Kara Surları Dünya Mirası Sit Alanı'nın somut ve somut olmayan niteliklerini içeren bir GBS veri tabanı oluşturduk. Bu veri tabanını, kültürel mirasın somut ve somut olmayan biçimleri arasındaki ilişkilerin analizi için kullandık ve son olarak kullanıcıların bulgularımızla daha iyi etkileşimde bulunabilmeleri için veri tabanının yalnızca bazı bölümlerini hikâye haritaları şeklinde web sitesine yerleştirerek sunduk.

GIS modellemesiyle yerin somut ve somut olmayan özellikleri konusunda daha derinlemesine bir analiz için lütfen, somut olmayan kültürel mirasla ilgili hazırlanan Beşinci Kitap-çığa göz atınız.

Örnek için lütfen bakınız: Hrant Dink Vakfı Türkiye Kültür Varlıkları Haritası

<http://turkiyekulturvarliklari.hrant-dink.org>

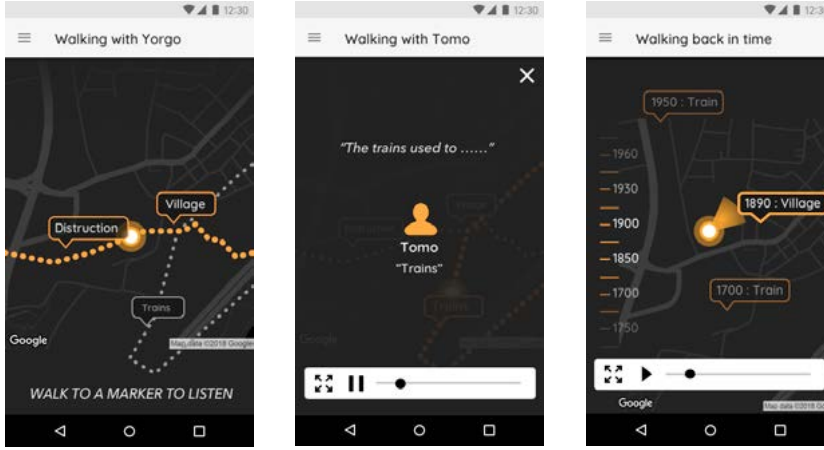
Erişim tarihi: 14.11.2018

Saha çalışması örneği

Saha çalışmamız sırasında İstanbul Kara Surları bölgesinde yerel halkın hikâyelerini içeren bir dizi kısa video çektik. Bunlar interaktif akıllı cep telefonu uygulamasının temelini oluşturdu. Kara Surları çevresinde yaşayan mahallelilerle karşılıklı güvene dayanan iletişimimizi geliştirdikten sonra profesyonel film ekipleriyle çalıştık ve onlardan katılımcılarla işbirliği yaparak geçmişle ilgili hikâyelerini kaydetmelerini istedik. Bu faaliyetin çerçevesini oluşturmak için katılımcılardan geçmişe ait kişisel bazı duygularını, düşüncelerini ya da yorumlarını açığa çıkaracağını umduğumuz bir dizi yaratıcı talepte bulunduk. Bunlar, Surlara bir mektup mektup yazmaları ya da soru sormaları gibi taleplerdi. Ayrıca, katılımcılardan anılarının odağına koyacakları şeyin ses olmasını istedik. Çekimler tamamlandığında, mahallelilerin kişisel anılarını Surların uzun tarihi ile birleştirerek zengin bir diyaloga dönüştüren bir film arşivinin sahibi olmuştuk.

Mahallelilerin anılarının Surların tarihi ile birleştirilmiş film arşivine “İstanbul’un Çoklu Kültürel Mirası: Birlikte Üretim” başlığı altında erişebilirsiniz:

<https://vimeo.com/album/5262750>

[Şekil 5] Ortak yapım filmleri etrafında inşa edilen akıllı telefon uygulaması

sunmak için günümüzün akıllı telefonlarını nasıl kullanabileceğimizi merak ediyorduk. Bunun için bir dizi farklı deneyim sunan bir akıllı telefon uygulaması ürettik: Bu deneyimlerden birinde ‘duvarların sesleri’ uygulamasının kullanıcıları akıllı telefonları tarafından tanımlanan şehrin coğrafi noktaları olan bir dizi ‘seyir noktasından’ dışarı bakabiliyorlar. Bu noktalardan filmlerde bahsedilen sesleri bulup dinleyebilirler. Örneğin, sokaktaki yoğurtçunun bağrışını, İstanbul’un eski yazlarındaki ağustosböceği seslerini ya da katılımcıların hatıralarını dinleyebilirler.

Bellek haritalamasının sundukları

Saha çalışmamız, birlikte üretim yoluyla gerçekleştirilen katılımcı yöntemlerin kültürel mirasın yeni yollarla sunulmasının geliştirilmesiyle nasıl ilişkilendirilebileceğini göstermektedir. Toplum paydaşlarını belirleyerek onlarla birlikte farklı bakış açıları geliştirmek ve sunmak, kültürel mirasa yeniden değer atfetme ve kamusal alanda var olma yolunu açık bir biçimde etkileyebildik.

Bu donanım kitinin kilit mesajları şunlardır:

- Bellek haritaları, mahallelilerin ya da yerel halkın anılarını bir şekilde içeren ya da öne çıkaran yerlerin betimlemeleridir.
- Bu betimlemeler, basit sergi teşhirlerinden yeni teknolojilerin karmaşık kullanımlarına kadar birçok şekil alabilir.
- Bellek haritaları, toplumla hassas bir biçimde çalışma taahhüdünü temsil eder, ayrıca sağlık, güvenlik, işbirliği ve teknik unsurlar için dikkatli bir planlama yapılmasını teşvik eder.
- Bellek haritaları, mekan ile yer arasındaki farkları vurgular ve miras anlayışlarını oluşturmakta yerel somut ve somut olmayan unsurların nasıl birleştiklerini kabul eder.

Kayıtlara bakıyorum.

Bu kitapçık serisi, İngiltere'deki Newcastle Üniversitesi, İstanbul Bilgi Üniversitesi ve Bursa Uludağ Üniversitesi'nde çalışan araştırmacılardan oluşan uluslararası bir ekip tarafından kültürel miras konusunda mahallelilerle çalışan kişilerin kullanımı için üretildi.

Bu kitapçıklarda ele alınan konular, "İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak – Kara Surları Örneği" adlı araştırma projemize dayanmaktadır. Kitapçıkların amacı, deneyimlerimizden öğrendiklerimizi paylaşmaktır. Proje süresince, genellikle resmi kültürel miras söylemlerinde yer almayan mahallelerde yaşayanların anlatılarını, kültürel miras alanlarına nasıl anlam verdiklerini ve bu anlamların marjinalleştirme ve ötekileştirme öyküleriyle iç içe geçtiğinde nasıl şekillendiğini öğrenmeye çalıştık. Projemiz, İstanbul Kara Surları ve çevresinin "çoğul kültürel mirasını" araştırdı. Milattan sonra beşinci yüzyıla dayanan bu UNESCO Dünya Mirası, Marmara Denizi ve Haliç arasındaki altı kilometrelik bir hat boyunca uzanarak Tarihi Yarımada'nın sınırını belirlemektedir. Bu alanın kültürel mirasını daha "çoğulcu" bir biçimde el almak amacıyla proje boyunca etnoğrafik çalışmalar yürüttük, mahalle sakinleriyle 'birlikte üretim' çalışmaları gerçekleştirdik ve kültürel prodüktörlerle bu anlatıları hep birlikte ele aldık. Proje süresince, kültürel miras konusunda çalışan İstanbul'daki resmi kurumlarla bulgularımızı paylaşarak ilerledik. Bu çalışmalarımızla kültürel mirasa toplumun katılımının değeri ve yöntemleri konusundaki akademik çalışmalara da katkı yapabilmiş olmayı ümit ediyoruz.

<http://pluralheritages.bilgi.edu.org/>

Kitapçık 1: Yerlere ve Geçmişlere

Ait Farklı Deneyimler

Christopher Whitehead

Kitapçık 2: Toplumla Çalışarak

Kültürel Mirasa Yeni Değer

Atfetmek

Christopher Whitehead

Gönül Bozoğlu

Kitapçık 3: Bellek Haritaları

Oluşturmak

Tom Schofield

Gönül Bozoğlu

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Kitapçık 4: Kültürel Miras

Yorumlamasında Birlikte Üretim

Çalışmaları

Tom Schofield

Christopher Whitehead

Kitapçık 5: Kentsel Mirasın Somut

Olmayan Kültürel Niteliklerini

Anlamak ve Belgelemek

Figen Kıvılcım Çorakbaş

Zeynep Kunt

Elif Acar Bilgin

Kitapçık 6: Kentsel Dünya Mirası

Alanlarında 'Üstün Evrensel Değer'i

Yeniden Düşünmek

Ayşegül Yılmaz

Asu Aksoy

Christopher Whitehead

Kitapçık Tasarımı

Daniel Foster Smith

Türkçe Metinlerin Editörleri

Ayşegül Yılmaz

Saadet Gündoğdu

İngiltere ekibi:

Christopher Whitehead, Tom Schofield, Gönül Bozoğlu, Daniel Foster-Smith

Türkiye ekibi:

Asu Aksoy, Ayşegül Yılmaz, Zeynep Kunt, Figen Kıvılcım Çorakbaş, Serhat Sarı, Saadet Gündoğdu, Elif Acar Bilgin

**İstanbul
Bilgi Üniversitesi**

LAUREATE INTERNATIONAL UNIVERSITIES

"İstanbul'un Dünya Miras Alanlarını Çoklu Perspektiften Yorumlamak: İstanbul Kara Surları Örneği" araştırma projesi, TÜBİTAK Katip Çelebi ve AHRC Newton fonu işbirliği kapsamında yürütülmüştür (fon kodları 116K830, AH/P005810/1).

Bu çalışma Creative Commons Attribution 4.0 Uluslararası Lisansı kapsamında lisanslanmıştır.

© 2018 Newcastle Üniversitesi, İngiltere ve İstanbul Bilgi Üniversitesi, Türkiye

